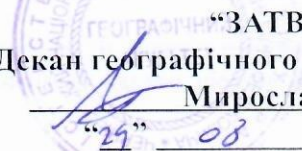

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування закладу вищої освіти)

Географічний факультет
(назва інституту / факультету)

Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії
(назва кафедри)

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан географічного факультету
Мирослав ЗАЯЧУК
“29” 08 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
Фізична географія материків і океанів

(назва навчальної дисципліни)

обов'язкова

(вказати: обов'язкова / вибіркова)

Освітньо-професійна програма Геосистеми та Георизики
(назва програми)

Спеціальність 103 – Науки про Землю
(вказати: код, назва)

Галузь знань 10 – Природничі науки
(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший, бакалаврський
(вказати: перший бакалаврський/другий магістерський)

Географічний факультет
(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська
(вказати: на якій мові читається дисципліна)

Чернівці 2025 рік

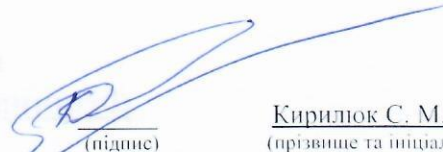
Робоча програма «Природні небезпеки» складена відповідно до змісту освітньо-професійної програми «Геосистеми та Георизики» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 103 Науки про Землю, галузі знань 10 – Природничі науки, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 6 від 31 травня 2021 року).

(назва освітньо-професійної програми, код та назва спеціальності, галузь знань: шифр та назва; дата останнього затвердження або внесення змін)

Розробник: к. геогр. н., доцент. Кирилюк Сергій Миколайович.
(П.І.Б. авторів, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Викладач (чі): що забезпечує читання даної навчальної дисципліни
к. геогр. н., доцент. Кирилюк Сергій Миколайович
(П.І.Б. авторів, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Погоджено з гарантом ОП «Географія»

(підпис) Кирилюк С. М.
(прізвище та ініціали)

Затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Протокол № 1 від « 26 » серпня 2025 року

Завідувач кафедри Розу Рідуш Б. Т.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено методичною радою факультету / навчально-наукового інституту

Протокол № 1 від « 28 » серпня 2025 року

Голова методичної ради Географічного факультету /
навчально-наукового інституту Андрусяк Н. С.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Мета дисципліни

Виявлення об'єкту дослідження фізичної географії материків та океанів. Характеристика структури фізичної географії материків та океанів, ознайомлення з основними завданнями та історією становлення фізичної географії материків та океанів. З'ясування головних природних закономірностей природних країн в розрізі материків та острівних територій. Розглянути глобальні природні утворення та їх вплив на розвиток природи фізико-географічних країн.

Головною метою дисципліни «Фізична географія материків й океанів» є формування у студентів цілісного уявлення про природу світу, її різноманітність і регіональні особливості; пізнання закономірностей виникнення, розвитку, поширення і господарського освоєння ландшафтів материків й акваторії океанів, а також виявлення об'єкту дослідження фізичної географії материків та океанів, характеристика структури фізичної географії материків та океанів, ознайомлення з основними завданнями та історією становлення фізичної географії материків та океанів. З'ясування головних природних закономірностей природних країн в розрізі материків та острівних територій. Розглянути глобальні природні утворення та їх вплив на розвиток природи фізико-географічних країн.

Пререквізити: При вивченні дисципліни студенти отримують поглиблені комплексні знання і загальнонаукові уявлення про природні та природно-антропогенні геосистеми материків й океанів. Важливого значення й специфічного поєднання набувають знання, отримані під час вивчення дисциплін: «Землезнавство», «Геологія», «Геоморфологія», «Гідрологія», «Біогеографія», «Метеорологія і кліматологія».

Завдання дисципліни:

Фізична географія материків й океанів вагома складова регіональної фізичної географії, що вивчає особливості прояву загальних фізико-географічних закономірностей географічної оболонки нашої планети. Розглядає вплив глобальних природних процесів на формування сучасних природних комплексів регіонів й акваторій Землі, дає оцінку сучасного стану природних систем в залежності від специфіки й динаміки природних умов, формує загальне уявлення про природні умови і ресурси фізико-географічних країн світу.

Освоєння загальних положень дисципліни в структурі професійної підготовки займає вкрай важливе значення з огляду комплексності засвоєння як нових, так і набутих раніше знань.

- навчити студентів аналізувати та характеризувати фізико-географічні особливості фізико-географічних країн;
- вільно володіти фізико-географічною номенклатурою та вміти знаходити і показувати їх на загально-географічних картах;
- оцінювати сучасний стан природних систем в залежності від природних умов.

Результати навчання

Компетенції, якими має володіти студент у процесі вивчення дисципліни

ЗК05. Здатність до генерування нових ідей (креативності), виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості;

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, володіння навичками використання інформаційних і комунікаційних технологій;

ЗК13. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, провадження інноваційної діяльності, здатність генерувати нові ідеї, творчо підходити до розв'язання проблем;

ФК01. Здатність застосовувати базові знання для оволодіння професійно орієнтованими дисциплінами в науководослідницькій і професійній діяльності;

Денна	2	3	3	90	16	14	-	-	60	-	іспит
-------	---	---	---	----	----	----	---	---	----	---	-------

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Теми навчальних занять	Змістовний модуль 1. Фізична географія Європи та Азії					
Тема 1. Вступ до фізичної географії світу	4	1	-	-	-	3
Тема 2. Фізико-географічне районування. Фізико-географічні країни	4	-	1	-	-	3
Тема 3. Фізико-географічна характеристика Європи	5	2	-	-	-	3
Тема 4. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика країн Європи	5	-	2	-	-	3
Тема 5. Фізико-географічна характеристика Азії	5	2	-	-	-	3
Тема 6. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Азії	5	-	2	-	-	3
Разом М1	28	5	5			18
Теми навчальних занять	Змістовний модуль 2. Фізична географія країн Північної Америки та Африки					
Тема 1. Фізико-географічна характеристика Північної та Центральної Америки	5	2	-	-	-	3
Тема 2. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Північної Америки та Центральної Америки	4	-	1	-	-	3
Тема 3. Фізико-географічна характеристика Африки	5	2	-	-	-	3
Тема 4. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Африки	4	-	1	-	-	3
Разом М2	18	4	2			12
Теми навчальних занять	Змістовний модуль 3. Фізична географія країн Південної Америки та Австралії					
Тема 1. Фізико-географічна характеристика Південної Америки	4	1	-	-	-	3
Тема 2. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Південної Америки	4	-	1	-	-	3
Тема 3. Природа Австралії та Океанії	3	1	-	-	-	2
Тема 4. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Австралії та Океанії	3	-	1	-	-	2
Тема 5. Глобальні природні системи та їх вплив на розвиток фізико-географічних країн	3	1	-	-	-	2
Тема 6. Глобальні геосистеми світу	3	-	1	-	-	2

Разом М3	20	3	3			14
Теми навчальних занять	Змістовний модуль 4. Фізична географія країн океанів					
Тема 1. Природа Тихого океану	3	1	-	-	-	2
Тема 2. Номенклатурна та акваторіальна характеристика Тихого океану	3	-	1	-	-	2
Тема 3. Природа Атлантичного океану	3	1	-	-	-	2
Тема 4. Номенклатурна та акваторіальна характеристика Атлантичного океану	3	-	1	-	-	2
Тема 5. Природа Індійського океану	3	1	-	-	-	2
Тема 6. Номенклатурна та акваторіальна характеристика Індійського океану	3	-	1	-	-	2
Тема 7. Природа Північно-Льодовитого океану	3	1	-	-	-	2
Тема 8. Номенклатурна та акваторіальна характеристика Північно-Льодовитого океану	3	-	1	-	-	2
Разом М4	24	4	4			16
Всього	90	16	14			60

Теми лекційних занять

1	Вступ до фізичної географії світу. Предмет і завдання фізичної географії. Методи дослідження (польові, картографічні, дистанційні, моделювання). Основні закономірності просторової організації природи. Земля як планета: місце у Сонячній системі. Глобальні оболонки: літосфера, атмосфера, гідросфера, біосфера. Сучасні виклики фізичної географії (кліматичні зміни, георизики).
2	Фізико-географічна характеристика Європи. Географічне положення, межі та розміри. Геологічна будова і рельєф. Кліматичні особливості. Водні ресурси (річки, озера, моря). Природні зони Європи. Проблеми природокористування та екологічні виклики.
3	Фізико-географічна характеристика Азії. Географічне положення і розміри. Орографія та геологічні структури. Кліматичне різноманіття (від арктичного до екваторіального). Гідрографія: великі річкові системи та внутрішні водойми. Природні зони й унікальні ландшафти. Екологічні проблеми (пустелізація, урбанізація, деградація земель).
4	Фізико-географічна характеристика Північної та Центральної Америки. Положення на материк та островах. Рельєф: Кордильєри, Центральні рівнини, Аппалачі. Кліматичні регіони. Води материка (Великих озер, Міссісіпі, Панамський перешийок). Природні зони від тундри до тропічних лісів. Стихійні природні явища (урагани, землетруси).
5	Фізико-географічна характеристика Африки. Географічне положення. Особливості рельєфу та геології. Кліматична зональність. Гідрографія: Ніл, Конго, озеро Вікторія, Чад. Природні зони: савани, пустелі, екваторіальні ліси. Проблеми: опустелювання, браконьєрство, нестача води.
6	Фізико-географічна характеристика Південної Америки. Географічне положення. Орографія: Анди, Амазонська низовина. Кліматичні пояси. Водні ресурси: Амазонка, Парана, Оріноко. Природні зони та їх багатство. Екологічні проблеми (вирубка тропічних лісів, ерозія ґрунтів).
7	Природа Австралії та Океанії. Географічне положення. Рельєф і геологія. Кліматичні особливості. Води (річки, підземні води, коралові рифи). Рослинність і тваринний світ, ендемізм. Екологічні проблеми (засолення ґрунтів, деградація

	рифів).
8	Глобальні природні системи та їх вплив на розвиток фізико-географічних країн. Поняття глобальних природних систем. Атмосферна циркуляція і кліматичні системи. Світовий океан як регулятор клімату. Біосфера та біогеохімічні цикли. Взаємодія глобальних систем і природних комплексів країн. Людська діяльність і трансформація глобальних систем.
9	Природа Тихого океану. Географічне положення і розміри. Дно океану (рифтові зони, глибоководні жолоби). Кліматичні та гідрологічні особливості. Морські екосистеми. Природні ресурси. Проблеми охорони океану (пластикове забруднення, перенасичення рибальством).
10	Природа Атлантичного океану. Географічне положення. Будова дна (серединно-океанічний хребет). Кліматичні особливості. Морські течії та їх вплив на клімат. Біологічні ресурси. Екологічні проблеми.
11	Природа Індійського океану. Географічне положення. Будова дна. Кліматичні особливості (мусони). Біологічні та мінеральні ресурси. Особливості морських екосистем. Проблеми забруднення та ресурсного використання.
12	Природа Північно-Льодовитого океану. Географічне положення. Льодовий покрив і його динаміка. Гідрологічні особливості. Біота та пристосування до екстремальних умов. Ресурси (нафта, газ, риба). Проблеми змін клімату та відкриття нових транспортних шляхів.

Теми практичних занять з переліком питань

№ з/п	Назва теми
1	Фізико-географічне районування. Фізико-географічні країни (Практична робота присвячена вивченню фізико-географічного районування та поняття фізико-географічних країн. Студенти ознайомлюються з критеріями виділення фізико-географічних районів, особливостями їх природних комплексів та просторовою організацією територій. Завдання передбачають аналіз карт та літературних джерел, виділення фізико-географічних країн на конкретній території, складання схем і таблиць характеристик регіонів, а також формулювання висновків щодо закономірностей їх формування та взаємозв'язків між компонентами природних комплексів.)
2	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика фізико-географічних країн Європи (Практична робота присвячена вивченню фізико-географічної та номенклатурної характеристики фізико-географічних країн Європи. Студенти знайомляться з особливостями природних комплексів, рельєфом, кліматом, гідрографією та рослинним покривом окремих країн, а також опановують правила номенклатури фізико-географічних об'єктів. Завдання включають аналіз картографічних і літературних матеріалів, складання таблиць та схем характеристик фізико-географічних країн, порівняння їхніх природних особливостей та формулювання висновків щодо закономірностей просторової організації ландшафтів Європи.)
3	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Азії (Практична робота присвячена вивченню фізико-географічної та номенклатурної характеристики Азії. Студенти знайомляться з основними природними комплексами, рельєфом, кліматом, гідрографією, ґрунтами та рослинністю материка, а також опановують правила номенклатури фізико-географічних об'єктів. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем характеристик фізико-географічних регіонів, порівняння їхніх природних особливостей та формулювання висновків щодо просторової організації ландшафтів Азії.)
4	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Північної Америки

	(Практична робота присвячена вивченню фізико-географічної та номенклатурної характеристики Північної Америки. Студенти знайомляться з основними природними комплексами материка, його рельєфом, кліматом, гідрографією, ґрунтами та рослинністю, а також опановують правила номенклатури фізико-географічних об'єктів. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних матеріалів, складання таблиць і схем характеристик фізико-географічних регіонів, порівняння природних особливостей різних частин материка та формулювання висновків щодо закономірностей просторової організації ландшафтів Північної Америки.)
5	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Африки (Практична робота присвячена вивченню фізико-географічної та номенклатурної характеристики Африки. Студенти знайомляться з природними комплексами материка, його рельєфом, кліматом, гідрографією, ґрунтами та рослинністю, а також опановують правила номенклатури фізико-географічних об'єктів. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем характеристик фізико-географічних регіонів, порівняння природних особливостей різних частин материка та формулювання висновків щодо просторової організації ландшафтів Африки.)
6	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Південної Америки (Практична робота присвячена вивченню фізико-географічної та номенклатурної характеристики Південної Америки. Студенти знайомляться з основними природними комплексами материка, його рельєфом, кліматом, гідрографією, ґрунтами та рослинністю, а також опановують правила номенклатури фізико-географічних об'єктів. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем характеристик фізико-географічних регіонів, порівняння природних особливостей різних частин материка та формулювання висновків щодо закономірностей просторової організації ландшафтів Південної Америки.)
7	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Австралії та Океанії Антарктида (Практична робота присвячена вивченню фізико-географічної та номенклатурної характеристики Австралії, Океанії та Антарктиди. Студенти знайомляться з природними комплексами цих регіонів, їх рельєфом, кліматом, гідрографією, ґрунтами та рослинністю, а також опановують правила номенклатури фізико-географічних об'єктів. Завдання включають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем характеристик фізико-географічних регіонів, порівняння природних особливостей окремих територій та формулювання висновків щодо просторової організації ландшафтів Австралії, Океанії та Антарктиди.)
8	Глобальні геосистеми світу (Практична робота присвячена вивченню глобальних геосистем світу та закономірностей їх просторової організації. Студенти знайомляться з основними геосистемами - материковими, океанічними, кліматичними та біосферними - їхніми структурами, функціями та взаємодією компонентів. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем глобальних геосистем, оцінку їхніх характеристик та формулювання висновків щодо закономірностей функціонування та взаємозв'язків природних компонентів на планетарному рівні.)
9	Номенклатурна та акваторіальна характеристика Тихого океану (Практична робота присвячена вивченню номенклатурної та акваторіальної характеристики Тихого океану. Студенти знайомляться з його основними басейнами, морями, затоками, островами, рельєфом дна та фізико-географічними особливостями водної товщі. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем акваторіальної структури, порівняння морських

	районів і формулювання висновків щодо просторової організації та географічних особливостей Тихого океану.)
10	Номенклатурна та акваторіальна характеристика Атлантичного океану (Практична робота присвячена вивченню номенклатурної та акваторіальної характеристики Атлантичного океану. Студенти знайомляться з його основними басейнами, морями, затоками, островами, рельєфом дна та фізико-географічними особливостями водної товщі. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем акваторіальної структури, порівняння морських районів і формулювання висновків щодо просторової організації та географічних особливостей Атлантичного океану.)
11	Номенклатурна та акваторіальна характеристика Індійського океану (Практична робота присвячена вивченню номенклатурної та акваторіальної характеристики Індійського океану. Студенти знайомляться з його основними басейнами, морями, затоками, островами, рельєфом дна та фізико-географічними особливостями водної товщі. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем акваторіальної структури, порівняння морських районів та формулювання висновків щодо просторової організації та географічних особливостей Індійського океану.)
12	Номенклатурна та акваторіальна характеристика Північно-Льодовитого океану (Практична робота присвячена вивченню номенклатурної та акваторіальної характеристики Північно-Льодовитого океану. Студенти знайомляться з його основними басейнами, морями, затоками, островами, рельєфом дна та фізико-географічними особливостями водної товщі, а також із специфікою арктичних морських екосистем. Завдання передбачають аналіз картографічних і літературних джерел, складання таблиць і схем акваторіальної структури, порівняння морських районів та формулювання висновків щодо просторової організації і географічних особливостей Північно-Льодовитого океану.)

Тематики індивідуальних науково-дослідних проєктів

№ з/п	Назва теми
1	Охарактеризувати природні об'єкти Північної Європи та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам
2	Проаналізувати природні об'єкти Південної Європи та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам
3	Охарактеризувати природні об'єкти Західної Європи та виокремити головні з них, що найширше використовуються в народному господарстві
4	Виокремити природні об'єкти Східної Європи. Розкрити суть їх комплексного поєднання
5	Охарактеризувати природні об'єкти Центральної Європи. Проаналізувати ступінь перетвореності природи та вказати на основні проблеми та перспективи розвитку природи в цих межах
6	Охарактеризувати природні об'єкти Північної Азії та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам
7	Проаналізувати природні об'єкти Південної Азії та вказати на їх використання
8	Охарактеризувати природні об'єкти Західної Азії та виокремити головні з них, що найширше використовуються в народному господарстві
9	Виокремити природні об'єкти Східної Азії. Розкрити суть їх використання

10	Охарактеризувати природні об'єкти Центральної Азії. Проаналізувати ступінь зміни природи та вказати на основні проблеми та перспективи розвитку природи в цих межах
11	Охарактеризувати природні об'єкти Півночі Північної Америки та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам
12	Проаналізувати природні об'єкти Півдня Північної Америки та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам
13	Охарактеризувати природні об'єкти Північної Африки та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам
14	Проаналізувати природні об'єкти Південної Африки та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам
15	Охарактеризувати природні об'єкти Західної Африки та виокремити головні з них, що найширше використовуються в народному господарстві
16	Виокремити природні об'єкти Східної Африки
17	Охарактеризувати природні об'єкти Центральної Африки. Проаналізувати ступінь зміни природи та вказати на основні проблеми та перспективи розвитку природи в цих межах
18	Охарактеризувати природні об'єкти Півночі Південної Америки та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам
19	Проаналізувати природні об'єкти Півдня Південної Америки та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам
20	Охарактеризувати природні об'єкти Заходу Південної Америки та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам
21	Виокремити природні об'єкти Сходу Охарактеризувати природні об'єкти Центральної частини Південної Америки. Проаналізувати ступінь зміни природи та вказати на основні проблеми та перспективи розвитку природи в цих межах Південної Америки
22	Охарактеризувати природні об'єкти Австралії. Проаналізувати ступінь перетвореності природи та вказати на основні проблеми та перспективи розвитку природи в цих межах
23	Охарактеризувати природні об'єкти країн Океанії

Завдання для самостійної роботи студента

№ з/п	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин
1	Вступ до фізичної географії світу	Метою самостійної роботи є ознайомлення здобувачів освіти з предметом і завданнями фізичної географії, визначення основних об'єктів та методів її дослідження, формування умінь працювати з картографічними і статистичними матеріалами при характеристиці природних компонентів і комплексів, а також усвідомлення ролі фізичної географії у вирішенні сучасних глобальних проблем. Під час виконання самостійної роботи	3

		<p>необхідно: опрацювати теоретичний матеріал, дати визначення фізичної географії, визначити її основні об'єкти дослідження та показати їх взаємозв'язок, скласти узагальнену схему «Фізична географія у системі географічних наук». На картографічній основі слід визначити головні географічні пояси Землі, позначити на контурній карті основні природні рубежі (екватор, тропіки, полярні кола), а також навести приклади прояву глобальних фізико-географічних закономірностей (розподіл кліматичних поясів, висотна поясність у горах тощо).</p> <p>У процесі аналітичного опрацювання матеріалу необхідно розглянути одне з глобальних явищ (зміну клімату, деградацію ґрунтів, опустелювання, танення льодовиків), визначити його сутність, причини та наслідки, а також обґрунтувати значення фізичної географії у вивченні та вирішенні цієї проблеми. Для закріплення знань виконується міні-проект у вигляді таблиці «Взаємозв'язок компонентів природи в географічній оболонці», де відображаються приклади взаємного впливу атмосфери, гідросфери, літосфери та біосфери.</p> <p>Контроль результатів здійснюється у декількох формах. Поточний контроль передбачає перевірку правильності виконання картографічних та схематичних завдань. Усний контроль реалізується через опитування та короткі виступи з презентацією результатів міні-проектів. Самоконтроль здійснюється за допомогою виконання тестових завдань за темою. Підсумкове оцінювання проводиться за критеріями: повнота і правильність теоретичних визначень та схем, точність нанесення об'єктів на карту, аргументованість аналізу обраного глобального явища та якість виконання міні-проекту.</p>	
2	Фізико-географічне районування. Фізико-географічні країни	Метою самостійної роботи є формування у здобувачів освіти знань	3

		<p>про сутність фізико-географічного районування, його завдання та науково-практичне значення, а також розвиток умінь визначати фізико-географічні країни та інші таксономічні одиниці районування за картографічними матеріалами.</p> <p>У процесі виконання роботи необхідно опрацювати теоретичні положення теми, дати визначення поняття «фізико-географічне районування», охарактеризувати його принципи та критерії, пояснити ієрархічну будову таксонів районування (область – країна – провінція – зона тощо). На основі карти фізико-географічного районування світу потрібно визначити та позначити межі фізико-географічних країн, порівняти їхні природні умови та особливості розвитку компонентів географічної оболонки.</p> <p>Особливу увагу слід звернути на приклади, які демонструють закономірності розташування фізико-географічних країн, їхнє співвідношення з основними природними зонами і глобальними природними процесами. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Основні фізико-географічні країни світу», де вказати назву країни, її географічне положення, характерні риси рельєфу, клімату, гідрології, ґрунтово-рослинного покриву.</p> <p>Контроль результатів здійснюється в декількох формах. Поточний контроль полягає у перевірці правильності виконання картографічних завдань і таблиць.</p> <p>Усний контроль реалізується через індивідуальні або групові виступи з короткою характеристикою обраної фізико-географічної країни.</p> <p>Самоконтроль відбувається шляхом виконання тестових завдань за темою.</p> <p>Підсумкове оцінювання передбачає врахування повноти і точності теоретичних визначень, правильності визначення меж та характеристик</p>	
--	--	--	--

		країн за картою, аргументованості узагальнень у таблиці, а також уміння робити висновки щодо закономірностей фізико-географічного районування	
3	Фізико-географічна характеристика Європи	<p>Метою самостійної роботи є формування у здобувачів освіти цілісного уявлення про фізико-географічне положення, природні умови, ресурси та закономірності формування географічної оболонки Європи, а також розвиток умінь працювати з картами та узагальнювати матеріал у вигляді конспекту.</p> <p>У процесі виконання роботи необхідно опрацювати теоретичні положення теми, визначити фізико-географічне положення Європи, її межі та особливості просторового розташування. Слід охарактеризувати рельєф та основні форми його будови, кліматичні пояси і типи клімату, головні річкові системи та озера, поширення природних зон. Особливу увагу варто приділити впливу природних умов на життя і господарську діяльність населення. Для закріплення знань складається стислий конспект «Фізико-географічна характеристика Європи», у якому узагальнюються основні положення теми.</p> <p>Контроль результатів здійснюється у кількох формах. Поточний контроль полягає у перевірці правильності та повноти складеного конспекту. Усний контроль реалізується через короткі виступи студентів з характеристикою окремих фізико-географічних регіонів Європи. Самоконтроль передбачає виконання тестових завдань.</p> <p>Підсумкове оцінювання здійснюється за критеріями: повнота й структурованість конспекту, правильність виділення головних рис рельєфу, клімату, гідрології та природних зон, аргументованість висновків.</p>	3
4	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика країн Європи	Метою самостійної роботи є формування знань про фізико-географічні особливості окремих	3

		<p>країн Європи, розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами для визначення номенклатурних об'єктів, а також набуття навичок складання порівняльних характеристик територій за основними природними компонентами.</p> <p>У процесі виконання роботи необхідно опрацювати теоретичний матеріал з теми, визначити місце обраних країн у фізико-географічному просторі Європи, описати їхнє географічне положення, рельєф, клімат, водні ресурси, природні зони та екологічні проблеми. На контурних картах слід позначити номенклатурні об'єкти (гори, річки, озера, моря, рівнини, півострови, затоки), що розташовані на території цих країн або межують з ними. Для закріплення знань складається порівняльна таблиця «Фізико-географічна характеристика країн Європи», у якій зазначаються основні показники для кількох держав.</p> <p>Контроль результатів здійснюється у кількох формах. Поточний контроль передбачає перевірку правильності виконання картографічних завдань і таблиць. Усний контроль реалізується через короткі виступи здобувачів освіти з фізико-географічною характеристикою обраної країни. Самоконтроль відбувається шляхом виконання тестових завдань. Підсумкове оцінювання здійснюється за критеріями: повнота й правильність характеристик, точність нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованість висновків у порівняльній таблиці, вміння робити узагальнення.</p>	
5	Фізико-географічна характеристика Азії	<p>Метою самостійної роботи є формування у здобувачів освіти цілісного уявлення про фізико-географічне положення Азії, її природні умови та ресурси, закономірності розміщення рельєфу, клімату, внутрішніх вод і природних зон, а також розвиток умінь працювати з картографічними</p>	3

		<p>матеріалами для узагальнення географічних знань.</p> <p>У процесі виконання роботи необхідно опрацювати теоретичний матеріал з теми, визначити положення Азії у складі материка Євразія, окреслити її межі, особливості просторового розташування та крайні точки. Слід охарактеризувати основні риси рельєфу та найбільші орографічні структури, визначити кліматичні пояси та типи клімату, охарактеризувати річкові системи й найбільші озера. Необхідно простежити закономірності поширення природних зон та їхню залежність від клімату і рельєфу. Для закріплення знань складається стислий конспект «Фізико-географічна характеристика Азії», у якому узагальнюються головні особливості материка.</p> <p>Контроль результатів здійснюється у кількох формах. Поточний контроль передбачає перевірку повноти та правильності складеного конспекту. Усний контроль реалізується через індивідуальні або групові виступи з характеристикою окремих регіонів Азії. Самоконтроль відбувається шляхом виконання тестових завдань. Підсумкове оцінювання передбачає врахування таких критеріїв: правильність визначення фізико-географічного положення, точність характеристик рельєфу, клімату, гідрології та природних зон, а також уміння робити висновки про значення природних умов для населення й господарства.</p>	
6	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Азії	<p>Метою самостійної роботи є формування знань про фізико-географічні особливості окремих регіонів і країн Азії, розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами для визначення номенклатурних об'єктів, а також набуття навичок складання узагальнених характеристик територій за основними природними компонентами.</p> <p>У процесі виконання роботи</p>	3

		<p>необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити фізико-географічне положення обраних країн чи регіонів Азії, описати їхнє географічне положення, рельєф, кліматичні умови, водні ресурси, природні зони та характерні екологічні проблеми. На контурних картах слід позначити номенклатурні об'єкти (гірські системи, вершини, рівнини, пустелі, річки, озера, моря, півострови), що є ключовими для вивчення фізико-географії Азії. Для закріплення знань складається порівняльна таблиця «Фізико-географічна характеристика регіонів Азії», у якій зазначаються головні показники для кількох територій. Контроль результатів здійснюється у кількох формах. Поточний контроль передбачає перевірку правильності виконання картографічних завдань і таблиць. Усний контроль реалізується через короткі виступи здобувачів освіти з характеристикою окремих країн або регіонів Азії. Самоконтроль відбувається шляхом виконання тестових завдань. Підсумкове оцінювання здійснюється за критеріями: повнота і правильність характеристик, точність нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованість висновків у таблиці, здатність робити узагальнення.</p>	
7	Фізико-географічна характеристика Північної та Центральної Америки	<p>Самостійна робота на тему «Фізико-географічна характеристика Північної та Центральної Америки» передбачає виконання комплексу завдань, спрямованих на формування цілісного уявлення про природні умови та ресурси регіону, його своєрідність у структурі світової фізичної географії. Студенти повинні засвоїти основні риси географічного положення, рельєфу, клімату, внутрішніх вод, рослинності та ґрунтів, а також простежити взаємозв'язки між компонентами природного середовища. Завдання практичної роботи включають: складання короткого конспекту з фізико-географічної характеристики</p>	3

		<p>Північної та Центральної Америки; роботу з картами атласу для визначення особливостей географічного положення та найбільших форм рельєфу; позначення на контурній карті основних фізико-географічних об'єктів (гірські системи, великі рівнини, океани, моря, річки, озера, пустелі, природні зони); аналіз кліматичних умов на основі кліматичних карт і діаграм; визначення закономірностей поширення природних зон; складання порівняльної таблиці фізико-географічних відмінностей між Північною та Центральною Америкою. Контроль результатів здійснюється у формі перевірки конспекту та виконаних картографічних завдань, а також шляхом тестових завдань, які дозволяють перевірити знання номенклатури, розуміння взаємозв'язків між природними компонентами та здатність застосовувати теоретичні знання на практиці</p>	
8	<p>Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Північної Америки</p>	<p>Самостійна робота на тему «Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Північної Америки» має на меті сформулювати системне уявлення про природні умови й ресурси материка, а також закріпити вміння працювати з номенклатурним матеріалом. Завдання включають: складання узагальненого конспекту з фізико-географічної характеристики Північної Америки з виділенням основних рис географічного положення, рельєфу, клімату, внутрішніх вод, ґрунтів, рослинності та природних зон; виконання картографічної роботи з позначенням на контурній карті головних фізико-географічних об'єктів (гірські системи, рівнини, найбільші річки, озера, моря, затоки, протоки, природні зони, пустелі); аналіз кліматичних карт і діаграм для з'ясування особливостей формування клімату та його впливу на розподіл</p>	3

		<p>природних комплексів; визначення закономірностей поширення та взаємозв'язку між компонентами природи. Окреме завдання передбачає роботу з номенклатурою: студенти повинні знати та вміти показати на карті ключові географічні об'єкти Північної Америки. Контроль здійснюється шляхом перевірки конспекту, аналізу картографічних завдань, виконання тестових запитань та усного опитування з номенклатури, що дозволяє оцінити глибину засвоєння матеріалу та здатність до практичного його застосування.</p>	
9	Фізико-географічна характеристика Африки	<p>Самостійна робота на тему «Фізико-географічна характеристика Африки» спрямована на формування цілісного уявлення про природні умови, ресурси та закономірності географічного розташування материка. Основними завданнями є: складання конспекту з фізико-географічної характеристики Африки, де відображаються особливості географічного положення, рельєфу, клімату, внутрішніх вод, ґрунтово-рослинного покриву та природних зон; робота з фізичними та кліматичними картами для визначення головних форм рельєфу, водних об'єктів і закономірностей поширення кліматів; позначення на контурній карті основних фізико-географічних об'єктів (гірські системи, рівнини, пустелі, річки, озера, моря, затоки, природні зони); аналіз кліматичних діаграм для з'ясування впливу клімату на формування природних комплексів; виявлення особливостей співвідношення між природними зонами та господарською діяльністю населення. Контроль результатів здійснюється у формі перевірки конспекту та виконаних картографічних завдань, а також шляхом тестових завдань і усного опитування, що дозволяє перевірити рівень засвоєння знань, уміння працювати з картами та відтворювати номенклатурний матеріал</p>	3

10	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Африки	<p>Метою самостійної роботи є закріплення знань про фізико-географічні особливості Африки, розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами та номенклатурою, а також формування навичок складання узагальненої характеристики територій за основними природними компонентами.</p> <p>У процесі виконання самостійної роботи студентам необхідно: опрацювати теоретичний матеріал з теми, визначити географічне положення Африки, її межі, крайні точки та сусідні океани і моря; охарактеризувати рельєф материка, виділити головні гірські системи, плато, рівнини та низовини; визначити кліматичні пояси та їхні регіональні особливості, основні закономірності розподілу опадів та температур; охарактеризувати внутрішні води Африки, включаючи великі річки, озера та водосховища; простежити закономірності поширення природних зон, ґрунтів і рослинності; проаналізувати взаємозв'язок природних умов з господарською діяльністю населення та основні екологічні проблеми регіону.</p> <p>Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Фізико-географічна характеристика Африки», у якій відображаються головні показники для різних частин материка або окремих країн. Під час роботи також необхідно позначити на контурній карті номенклатурні об'єкти: гірські системи, рівнини, великі річки, озера, пустелі, моря та півострови.</p> <p>Контроль результатів самостійної роботи здійснюється через перевірку конспекту та таблиць, аналіз картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти і правильності характеристик, точності визначення номенклатурних об'єктів</p>	3
----	---	---	---

		на карті, аргументованості висновків, а також уміння узагальнювати інформацію про природні комплекси та взаємозв'язки між ними.	
11	Фізико-географічна характеристика Південної Америки	<p>Метою самостійної роботи є формування у здобувачів освіти системного уявлення про фізико-географічне положення Південної Америки, її природні умови, рельєф, клімат, водні ресурси та природні зони, а також розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами та узагальнювати інформацію у вигляді конспекту чи таблиці.</p> <p>У процесі виконання самостійної роботи необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення материка, його межі, крайні точки та сусідні океани і моря, охарактеризувати рельєф (Андські гори, Бразильське плато, низовини Амазонії та Ла-Плати), виділити основні гірські системи та рівнини. Слід визначити кліматичні пояси, розподіл опадів і температур, а також закономірності поширення природних зон, ґрунтів і рослинності. Необхідно охарактеризувати внутрішні води, включаючи річки, озера, водоспади та басейни океанів. Особливу увагу слід приділити аналізу взаємозв'язку природних умов із господарською діяльністю населення, а також основним екологічним проблемам регіону.</p> <p>Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Фізико-географічна характеристика Південної Америки», у якій зазначаються головні показники рельєфу, клімату, водних ресурсів та природних зон. На контурній карті необхідно позначити номенклатурні об'єкти: гори, рівнини, річки, озера, пустелі, моря та півострови.</p> <p>Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць, аналізу картографічних завдань і</p>	3

		тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти й точності характеристик, правильності нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованості висновків та уміння узагальнювати інформацію про природні комплекси і закономірності їх розташування	
12	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Південної Америки	<p>Метою самостійної роботи є закріплення знань про фізико-географічні особливості Південної Америки, розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами та номенклатурою, а також формування навичок складання узагальненої характеристики територій за основними природними компонентами.</p> <p>У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення материка, його межі, крайні точки та сусідні океани і моря. Слід охарактеризувати рельєф, виділити головні гірські системи (Андські гори, Бразильське плато, Патагонське плоскогір'я), рівнини Амазонії та Ла-Плати, низовини й узбережжя. Необхідно визначити кліматичні пояси, розподіл опадів і температур, охарактеризувати внутрішні води (річки, озера, водоспади, басейни океанів) і простежити закономірності поширення природних зон, ґрунтів та рослинності. Особливу увагу слід приділити взаємозв'язку природних умов із господарською діяльністю населення та основним екологічним проблемам регіону.</p> <p>Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Фізико-географічна характеристика Південної Америки», у якій зазначаються основні показники рельєфу, клімату, водних ресурсів та природних зон. На контурній карті необхідно позначити номенклатурні об'єкти: гори, рівнини, річки, озера, пустелі, моря, півострови та затоки.</p>	3

		<p>Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти та правильності характеристик, точності нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованості висновків і вміння узагальнювати інформацію про природні комплекси та закономірності їхнього розташування</p>	
13	Природа Австралії та Океанії	<p>Метою самостійної роботи є формування цілісного уявлення про природні умови Австралії та Океанії, розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами та номенклатурою, а також аналізувати закономірності розподілу природних компонентів і природних зон. У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення материка та острівних держав Океанії, охарактеризувати рельєф, виділити головні гірські системи, плоскогір'я та рівнини, описати внутрішні води (річки, озера, водосховища), визначити кліматичні пояси та закономірності поширення опадів і температур. Слід охарактеризувати природні зони, ґрунти та рослинність, простежити зв'язок між природними умовами і господарською діяльністю населення, а також визначити основні екологічні проблеми регіону. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Природа Австралії та Океанії», де відображаються рельєф, кліматичні пояси, внутрішні води, природні зони та рослинність. На контурній карті необхідно позначити номенклатурні об'єкти: гірські системи, рівнини, річки, озера, моря, півострови, острови та коралові рифи. Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць,</p>	2

		аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти і точності характеристик, правильності нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованості висновків та здатності узагальнювати інформацію про природні комплекси й закономірності їх розташування.	
14	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Австралії та Океанії	<p>Метою самостійної роботи є закріплення знань про фізико-географічні особливості Австралії та Океанії, розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами та номенклатурою, а також формування навичок складання узагальненої характеристики територій за основними природними компонентами.</p> <p>У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення материка та острівних держав Океанії, охарактеризувати рельєф, виділити основні гірські системи, плоскогір'я та рівнини. Слід визначити кліматичні пояси та закономірності поширення опадів і температур, охарактеризувати внутрішні води (річки, озера, водосховища) і простежити закономірності поширення природних зон, ґрунтів та рослинності. Особливу увагу слід приділити взаємозв'язку природних умов з господарською діяльністю населення та основним екологічним проблемам регіону.</p> <p>Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Фізико-географічна характеристика Австралії та Океанії», у якій зазначаються основні показники рельєфу, клімату, водних ресурсів та природних зон. На контурній карті необхідно позначити номенклатурні об'єкти: гірські системи, рівнини, річки, озера, моря, півострови, острови та коралові рифи. Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць,</p>	2

		аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти й точності характеристик, правильності нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію про природні комплекси та закономірності їхнього розташування.	
15	Глобальні природні системи та їх вплив на розвиток фізико-географічних країн	<p>Метою самостійної роботи є формування знань про глобальні природні системи Землі, їхню структуру та закономірності функціонування, а також розвиток умінь аналізувати вплив цих систем на формування фізико-географічних країн і природних комплексів.</p> <p>У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити основні глобальні природні системи, такі як кліматична, гідрологічна, геоморфологічна, біогеографічна та ґрунтова системи, розглянути їхні складові та взаємозв'язки. Слід проаналізувати, як ці системи впливають на розвиток фізико-географічних країн: формування рельєфу, клімату, рослинності, ґрунтового покриву та водних ресурсів. Необхідно також оцінити роль глобальних природних систем у розвитку господарської діяльності, розміщенні населення та екологічних процесах.</p> <p>Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Вплив глобальних природних систем на фізико-географічні країни», де відображаються основні особливості впливу кожної системи на рельєф, клімат, водні ресурси, природні зони та господарську діяльність населення. На контурній карті можна позначити приклади фізико-географічних країн, де вплив глобальних систем проявляється найяскравіше.</p> <p>Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць,</p>	2

		аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти і правильності характеристик, точності визначення взаємозв'язків глобальних систем із природними комплексами та господарською діяльністю, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію	
16	Глобальні геосистеми світу	<p>Метою самостійної роботи є формування у здобувачів освіти знань про глобальні геосистеми Землі, їхні структури, функціональні взаємозв'язки та вплив на природні комплекси й господарську діяльність людей, а також розвиток умінь аналізувати та систематизувати географічну інформацію.</p> <p>У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити поняття глобальної геосистеми та її складові: літосферу, гідросферу, атмосферу, біосферу та антропосферу. Слід охарактеризувати закономірності функціонування кожної підсистеми та їхні взаємозв'язки, проаналізувати, як глобальні геосистеми формують просторову організацію природних комплексів і впливають на розвиток фізико-географічних країн, природних зон і ресурсів. Особлива увага приділяється аналізу взаємодії природних систем із господарською діяльністю населення та екологічними процесами.</p> <p>Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Глобальні геосистеми світу та їх вплив на природні комплекси», у якій зазначаються основні функції кожної підсистеми, приклади проявів на різних континентах і регіонах, а також взаємозв'язки між геосистемами. На карті світу можна позначити приклади територій, де функціонування геосистем проявляється особливо яскраво (наприклад, пустельні, тундрові, тропічні регіони).</p>	2

		<p>Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти та точності характеристик глобальних геосистем, правильності визначення їхніх взаємозв'язків із природними комплексами і господарською діяльністю, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію</p>	
17	Природа Тихого океану	<p>Метою самостійної роботи є формування знань про природні умови Тихого океану, його основні фізико-географічні особливості, закономірності функціонування природних систем океану та їхній вплив на клімат і природні комплекси прибережних територій.</p> <p>У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення Тихого океану, його межі, глибини, площу та об'єм води, охарактеризувати основні риси рельєфу дна (океанічні хребти, жолоби, вулканічні острови), а також виділити особливості течій і водних мас. Слід розглянути кліматичні впливи океану на прибережні території, закономірності розподілу температури та опадів, особливості біорізноманіття та поширення морських екосистем. Необхідно оцінити вплив природних процесів океану на господарську діяльність людини, включаючи рибальство, судноплавство, енергетику та екологічні проблеми.</p> <p>Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Природні особливості Тихого океану», у якій відображаються рельєф дна, течії, кліматичні впливи, екосистеми та природні ресурси. На контурній карті можна позначити основні географічні об'єкти океану: океанічні хребти, острови, вулкани, моря та затоки.</p> <p>Контроль результатів самостійної</p>	2

		<p>роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти та точності характеристик природних систем океану, правильності нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію про природні комплекси та взаємозв'язки між ними.</p>	
18	<p>Номенклатурна та акваторіальна характеристика Тихого океану</p>	<p>Метою самостійної роботи є закріплення знань про основні номенклатурні об'єкти Тихого океану та розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами для визначення акваторіальних характеристик океану.</p> <p>У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення Тихого океану, його межі, площу та об'єм води, крайні точки та сусідні континенти. Слід охарактеризувати акваторіальні об'єкти: основні моря, затоки, протоки, острови, вулкани та коралові рифи. Необхідно виділити найбільші течії та басейни, проаналізувати їхній вплив на клімат прилеглих територій і поширення природних комплексів. Студенти повинні скласти картографічне зображення Тихого океану з нанесенням номенклатурних об'єктів та визначити закономірності розташування акваторіальних компонентів.</p> <p>Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Номенклатурна та акваторіальна характеристика Тихого океану», де зазначаються головні моря, затоки, протоки, острови та течії, а також їхні географічні координати та особливості.</p> <p>Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту, аналізу</p>	2

		<p>картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти та точності визначення номенклатурних об'єктів, правильності нанесення їх на карту, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію про акваторіальні характеристики океану</p>	
19	Природа Атлантичного океану	<p>Метою самостійної роботи є формування знань про природні умови Атлантичного океану, його основні фізико-географічні особливості, закономірності функціонування природних систем океану та їхній вплив на клімат і природні комплекси прибережних територій.</p> <p>У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення Атлантичного океану, його межі, глибини, площу та об'єм води, охарактеризувати основні риси рельєфу дна (океанічні хребти, жолоби, вулканічні та коралові острови), виділити головні течії й водні маси. Слід розглянути кліматичні впливи океану на прибережні території, закономірності розподілу температури та опадів, особливості біорізноманіття та поширення морських екосистем. Необхідно оцінити вплив природних процесів океану на господарську діяльність людини, включаючи рибальство, судноплавство, енергетику та екологічні проблеми. Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Природні особливості Атлантичного океану», у якій відображаються рельєф дна, течії, кліматичні впливи, екосистеми та природні ресурси. На контурній карті можна позначити основні географічні об'єкти океану: океанічні хребти, острови, вулкани, моря, затоки та півострови.</p> <p>Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць,</p>	2

		аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти та точності характеристик природних систем океану, правильності нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію про природні комплекси та взаємозв'язки між ними.	
20	Номенклатурна та акваторіальна характеристика Атлантичного океану	<p>Метою самостійної роботи є закріплення знань про основні номенклатурні об'єкти Атлантичного океану та розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами для визначення акваторіальних характеристик океану.</p> <p>У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення Атлантичного океану, його межі, площу та об'єм води, крайні точки та сусідні континенти. Слід охарактеризувати акваторіальні об'єкти: основні моря, затоки, протоки, острови, вулкани та коралові рифи. Необхідно виділити найбільші течії та басейни, проаналізувати їхній вплив на клімат прилеглих територій і поширення природних комплексів. Студенти повинні скласти картографічне зображення Атлантичного океану з нанесенням номенклатурних об'єктів та визначити закономірності розташування акваторіальних компонентів.</p> <p>Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Номенклатурна та акваторіальна характеристика Атлантичного океану», де зазначаються головні моря, затоки, протоки, острови та течії, а також їхні географічні координати та особливості.</p> <p>Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання</p>	2

		передбачає оцінку повноти та точності визначення номенклатурних об'єктів, правильності нанесення їх на карту, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію про акваторіальні характеристики океану.	
21	Природа Індійського океану	<p>Метою самостійної роботи є формування знань про природні умови Індійського океану, його основні фізико-географічні особливості, закономірності функціонування природних систем океану та їхній вплив на клімат і природні комплекси прибережних територій.</p> <p>У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення Індійського океану, його межі, глибини, площу та об'єм води, охарактеризувати основні риси рельєфу дна (океанічні хребти, жолоби, вулканічні та коралові острови), виділити головні течії й водні маси. Слід розглянути кліматичні впливи океану на прибережні території, закономірності розподілу температури та опадів, особливості біорізноманіття та поширення морських екосистем. Необхідно оцінити вплив природних процесів океану на господарську діяльність людини, включаючи рибальство, судноплавство, енергетику та екологічні проблеми.</p> <p>Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Природні особливості Індійського океану», у якій відображаються рельєф дна, течії, кліматичні впливи, екосистеми та природні ресурси. На контурній карті можна позначити основні географічні об'єкти океану: океанічні хребти, острови, вулкани, моря, затоки та півострови.</p> <p>Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове</p>	2

		оцінювання передбачає оцінку повноти та точності характеристик природних систем океану, правильності нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію про природні комплекси та взаємозв'язки між ними	
22	Номенклатурна та акваторіальна характеристика Індійського океану	<p>Метою самостійної роботи є закріплення знань про основні номенклатурні об'єкти Індійського океану та розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами для визначення акваторіальних характеристик океану.</p> <p>У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення Індійського океану, його межі, площу та об'єм води, крайні точки та сусідні континенти. Слід охарактеризувати акваторіальні об'єкти: основні моря, затоки, протоки, острови, вулкани та коралові рифи. Необхідно виділити найбільші течії й басейни, проаналізувати їхній вплив на клімат прилеглих територій і поширення природних комплексів. Студенти повинні скласти картографічне зображення Індійського океану з нанесенням номенклатурних об'єктів та визначити закономірності розташування акваторіальних компонентів.</p> <p>Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Номенклатурна та акваторіальна характеристика Індійського океану», де зазначаються головні моря, затоки, протоки, острови та течії, а також їхні географічні координати та особливості.</p> <p>Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти та точності визначення номенклатурних</p>	2

		об'єктів, правильності нанесення їх на карту, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію про акваторіальні характеристики океану	
23	Природа Північно-Льодовитого океану	<p>Метою самостійної роботи є формування знань про природні умови Північно-Льодовитого океану, його основні фізико-географічні особливості, закономірності функціонування природних систем океану та їхній вплив на клімат і природні комплекси прибережних територій.</p> <p>У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення Північно-Льодовитого океану, його межі, площу та об'єм води, охарактеризувати рельєф дна (шельфові області, жолоби, хребти, басейни), виділити основні течії та їхній вплив на клімат прибережних регіонів. Слід розглянути закономірності розподілу температури та льодових покривів, особливості біорізноманіття, морські екосистеми та адаптацію флори і фауни до арктичних умов. Необхідно оцінити вплив природних процесів океану на господарську діяльність людини, включаючи судноплавство, рибальство та екологічні проблеми, пов'язані з таненням льодовиків і змінами клімату.</p> <p>Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Природні особливості Північно-Льодовитого океану», у якій відображаються рельєф дна, течії, льодові покриви, кліматичні умови, екосистеми та природні ресурси. На контурній карті можна позначити основні географічні об'єкти океану: шельфи, хребти, протоки, острови, моря та затоки. Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту та таблиць, аналізу картографічних завдань і тестових запитань. Підсумкове</p>	2

		оцінювання передбачає оцінку повноти та точності характеристик природних систем океану, правильності нанесення номенклатурних об'єктів на карту, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію про природні комплекси та взаємозв'язки між ними.	
24	Номенклатурна та акваторіальна характеристика Північно-Льодовитого океану	<p>Метою самостійної роботи є закріплення знань про основні номенклатурні об'єкти Північно-Льодовитого океану та розвиток умінь працювати з картографічними матеріалами для визначення акваторіальних характеристик океану. У процесі виконання роботи студентам необхідно опрацювати теоретичний матеріал, визначити географічне положення Північно-Льодовитого океану, його межі, площу та об'єм води, крайні точки та сусідні континенти. Слід охарактеризувати акваторіальні об'єкти: основні моря, затоки, протоки, шельфові області, острови та льодовики. Необхідно виділити основні течії та басейни, проаналізувати їхній вплив на клімат прилеглих територій і поширення природних комплексів. Студенти повинні скласти картографічне зображення Північно-Льодовитого океану з нанесенням номенклатурних об'єктів та визначити закономірності розташування акваторіальних компонентів.</p> <p>Для закріплення знань рекомендується скласти узагальнювальну таблицю «Номенклатурна та акваторіальна характеристика Північно-Льодовитого океану», де зазначаються головні моря, затоки, протоки, шельфові області, острови, течії та льодовики, а також їхні географічні координати та особливості.</p> <p>Контроль результатів самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспекту, аналізу картографічних завдань і тестових</p>	2

		запитань. Підсумкове оцінювання передбачає оцінку повноти та точності визначення номенклатурних об'єктів, правильності нанесення їх на карту, аргументованості висновків і здатності узагальнювати інформацію про акваторіальні характеристики океану	
--	--	---	--

Методи навчання

- практичні заняття,
- наочні методи (презентації, відеоматеріали, YouTube канал кафедри «Цілком природно»),
- робота з книгою: навчально-методичною, науковою, доповідями тощо,
- електронне та інтерактивне онлайн-навчання (дистанційні).

Системи контролю та оцінювання Методи контролю

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких способів діагностики, як практичні і самостійні роботи, тестування, індивідуальні завдання, письмове і усне опитування. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Форма підсумкового контролю – іспит у формі захисту та письмового звіту за результатами індивідуального науково-дослідного проєкту.

Методами контролю є: усний, письмовий (розгорнута відповідь), тестовий при застосуванні індивідуальної та фронтальної перевірки знань, умінь і навичок студентів.

Контроль засвоєння знань та набуття умінь і навичок при виконанні практичних робіт здійснюється шляхом їх поточної перевірки.

Засоби оцінювання

Студент, який не отримав позитивні оцінки за підсумками роботи над кожним модулем, вважається не атестованим та не допускається до складання іспиту. Допущеним до складання іспиту студент може бути лише у разі відпрацювання всього матеріалу, передбаченого навчальним планом у повному обсязі, або тієї частини навчального матеріалу, за який отримано незадовільну оцінку, або за яким він не атестований.

Облік успішності за формами поточного контролю знань за двома модулями в межах академічних груп проводиться за такими видами роботи студента:

- підготовка рефератів та проєкту,
- комп'ютерне тестування,
- письмове визначення основних понять,
- контрольні роботи, самостійні роботи,
- розв'язання задач.

Для здійснення контролю знань студентів викладач заповнює журнал, де вказуються оцінки за кожний навчальний елемент. Журнал зберігається у викладача. За модулями заповнюються відомості рубіжного контролю, які подаються і зберігаються на кафедрі.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль:

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- реферати;
- розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Підсумковий контроль:

- іспит у формі захисту проекту

Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни

У процесі вивчення дисципліни «Фізична географія материків та океанів» основними методами навчання виступають лекція та практична робота. Важливе місце також відводиться самостійній роботі студентів.

На лекційних заняттях студентам розкривається науково-теоретичний зміст і практичне значення тем, які розглядаються. Лекційний матеріал завжди подається з поясненнями, у формі бесіди зі студентами. З наочних елементів навчання широко застосовуються ілюстрації, відеопрезентації.

Практичні заняття мають на меті поглибити і закріпити теоретичні знання, отримані на лекціях і у процесі самостійної роботи, а також сформувані практичні уміння їх використання при виникненні потреби.

Самоосвіта припускає поглиблене вивчення відповідних тем, самостійне оволодіння необхідною інформацією, розвиток творчих здібностей студентів, формування у них вмінь самостійного аналізу курсу, що вивчається, а також практичного застосування набутих знань.

**Критерії та засоби оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни
Розподіл балів, які отримують студенти**

Поточне тестування та самостійна робота																						Іспит	С у м а	
Змістовний модуль № 1						Змістовний модуль № 2				Змістовний модуль № 3						Змістовний модуль № 4							1 0 0	
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 11	T 12	T 13	T 14	T 15	T 16	T 17	T 18	T 19	T 20	T 21	T 22			
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	40	1 0 0

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів

Оцінкою «А» оцінюється повна та аргументована відповідь на теоретичне запитання по проекту, здобувач оперує теоретичним матеріалом у проекті, подано і захищено завершений і науково-обґрунтований проект, що розкриває суть матеріалу, що свідчить про вміння аналізувати матеріал та робити змістовні висновки. Відповідь повинна бути чіткою, логічною і послідовною.

Відповідь оцінюється на «В» за умови розкриття теоретичного основ проекту, успішного захисту проекту, але виявлено неточності, що не суттєво впливають на зміст завдання.

Відповідь оцінюється на «С» за умови повного та правильного розкриття проекту, але при захисті не достатньо розкриті завдання проекту. У той же час проект підготовлений на належному рівні.

Якщо підхід викладення матеріалу правильний, але виявляється недостатнє його розуміння, і в той же час проект виконано з деякими неточностями виставляється оцінка «D».

Відповідь оцінюється на «E» у випадку правильного підходу до викладення проектного матеріалу та подання проектного завдання.

В усіх інших випадках відповідь оцінюється на «F».

Загалом максимальна кількість балів, які може отримати студент в межах кожного семестру така: практичні роботи (20 балів), контрольні роботи (20 балів), самостійна робота (20 балів).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.	зараховано
80 – 89	B	добре Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обгрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.	
70 – 79	C	задовільно В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обгрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань (D).	
60 – 69	D	не задовільно Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обгрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань (E).	
50 – 59	E		

35 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.	не зараховано з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Вступ до фізичної географії світу

1. Який предмет і завдання фізичної географії?
2. Чому важливо вивчати закономірності просторової організації природи?
3. Де застосовуються методи дистанційного зондування у фізичній географії?
4. Поясніть роль глобальних оболонок у формуванні природних комплексів.
5. Обґрунтуйте значення фізичної географії для розв'язання сучасних екологічних проблем.

2. Фізико-географічна характеристика Європи

6. Яке географічне положення Європи та його особливості?
7. Чому Європа має таке різноманіття природних зон?
8. Де зосереджені найбільші річкові системи Європи?
9. Дайте характеристику основних форм рельєфу Європи.
10. Обґрунтуйте екологічні проблеми сучасної Європи.

3. Фізико-географічна характеристика Азії

11. Які риси географічного положення Азії зумовлюють її природне різноманіття?
12. Чому клімат Азії є найконтрастнішим у світі?
13. Де розташовані найбільші пустелі Азії?
14. Поясніть роль гірських систем у формуванні клімату материка.
15. Дайте характеристику головних річкових басейнів Азії.

4. Північна та Центральна Америка

16. Який вплив на природу материка має протяжність із півночі на південь?
17. Де розташовані найбільші низовини Північної Америки?
18. Поясніть кліматичні відмінності між західною і східною частинами материка.
19. Чому Панамський перешийок має стратегічне географічне значення?
20. Дайте характеристику Великих озер як природної системи.

5. Африка

21. Яке географічне положення Африки впливає на кліматичну зональність?
22. Чому більша частина Африки належить до жаркого поясу?
23. Де зосереджені головні річкові системи материка?
24. Поясніть процеси опустелювання в Африці.
25. Дайте характеристику основних природних зон Африки.

6. Південна Америка

26. Який вплив на природу материка мають Анди?
27. Чому басейн Амазонки називають «легенями планети»?

28. Де розташовані основні райони саван у Південній Америці?
29. Поясніть кліматичні відмінності між західним і східним узбережжям материка.
30. Дайте характеристику головних річок Південної Америки.

7. Австралія та Океанія

31. Які риси географічного положення Австралії визначають її клімат?
32. Чому Австралія є континентом із найбільшим відсотком ендеміків?
33. Де розташовані найбільші пустелі Австралії?
34. Поясніть значення Великого Бар'єрного рифу як природного комплексу.
35. Дайте характеристику кліматичних умов Океанії.

8. Глобальні природні системи

36. Які глобальні природні системи існують на планеті?
37. Чому Світовий океан називають головним кліматоутворювальним чинником?
38. Де проявляється вплив глобальної атмосферної циркуляції?
39. Поясніть роль біосфери у функціонуванні Землі як цілісної системи.
40. Обґрунтуйте значення глобальних природних систем для розвитку цивілізацій.

9. Тихий океан

41. Які особливості географічного положення Тихого океану?
42. Чому Тихий океан є найглибшим у світі?
43. Де розташовані головні глибоководні жолоби Тихого океану?
44. Поясніть вплив течії Ель-Ніньйо на клімат узбереж.
45. Дайте характеристику основних біологічних ресурсів океану.

10. Атлантичний океан

1. Які особливості географічного положення Атлантичного океану?
2. Чому Атлантика відіграє важливу роль у транспортних зв'язках?
3. Де проходить Серединно-Атлантичний хребет?
4. Поясніть вплив Гольфстріму на клімат Європи.
5. Дайте характеристику головних природних ресурсів Атлантики.

11. Індійський океан

1. Які риси географічного положення Індійського океану відрізняють його від інших?
2. Чому мусонна циркуляція визначає клімат океану?
3. Де зосереджені найбагатші рибні ресурси Індійського океану?
4. Поясніть особливості екосистем коралових рифів.
5. Дайте характеристику головних проблем природокористування в Індійському океані.

12. Північно-Льодовитий океан

1. Яке географічне положення має Північно-Льодовитий океан?
2. Чому цей океан вважають найбільш вразливим до змін клімату?
3. Де проходять сучасні морські транспортні шляхи в Арктиці?
4. Поясніть роль льодового покриву у формуванні клімату планети.
5. Дайте характеристику природних ресурсів Північно-Льодовитого океану.

Зарахування результатів неформальної освіти

Визнання результатів здобутих шляхом неформальної освіти: Відповідно до «Порядок визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти» <https://www.chnu.edu.ua/universitytet/normatyvni-dokumenty/poriadok-vyznannia-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yurii-fedkovycha-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity/> допускається зарахування навчальних елементів, а також отримання додаткових балів за результатами неформальної освіти:

- робота чи стажування за фахом, що підтверджується документом із підприємства та забезпечує набуття компетентностей, передбачених навчальною дисципліною;
- проходження безкоштовних навчальних тренінгів (вебінарів, семінарів), що проводяться на платформі Coursera та інших фахових платформах, за умови отримання безкоштовного сертифікату.

Результати зараховуються лише для відповідних тем лекційних і семінарських занять, практичних і лабораторних завдань даної навчальної дисципліни у кількості балів, що виділяються на цей навчальний елемент.

Рекомендована література

Основна

1. Кирилюк, О.В., Кирилюк, С.М. (2013). *Гідролого-руслознавчий словник-довідник*. Чернівці: Чернівецький національний університет, Рута.
2. Кирилюк, С.М. (2019). *Ландшафтно-екологічна оцінка Хотинської височини для садівництва : монографія*. Чернівці, Чернівецький національний університет, Рута.
3. Кирилюк, С.М., Холявчук, Д.І. (2022). *Фізико-географічна номенклатура Африки (берегова лінія)*. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.
4. Ковалишин, Д.І. (1999). *Практикум з фізичної географії материків і океанів (для студентів географічних спеціальностей вузів)*. Тернопіль, Підручники і посібники.
5. Марисова, І.В. (2005). *Біогеографія*. Регіональний аспект. Суми, ВТД «Університетська книга».
6. Панасенко, Б.Д. (1999). *Фізична географія материків*. Вінниця, ЕкоБізнесЦентр.
7. Половина, П.І. (1998). *Фізична географія Європи*. Київ, АртЕк.

Додаткова

8. Arbogast, A.F. (2017). *Discovering physical geography*. John Wiley & Sons.
9. Briggs, D.J., & Smithson, P. (1986). *Fundamentals of physical geography*. Rowman & Littlefield.
10. De Blij, H.J., Muller, P.O., & Williams, R.S. (2004). *Physical geography: the global environment (Vol. 2)*. Oxford University Press.
11. Ellis, E.C. (2017). *Physical geography in the Anthropocene*.
12. Fullen, M.A. (2003). Soil erosion and conservation in northern Europe. *Progress in physical geography*, 27(3), 331-358.
13. Gabler, R., Petersen, J., & Trapasso, L. (2006). *Essentials of physical geography*. Cengage Learning.
14. Gao, J., & Xia, Z.G. (1996). Fractals in physical geography. *Progress in Physical Geography*, 20(2), 178-191.
15. Gerard, F., Petit, S., Smith, G., Thomson, A., Brown, N., Manchester, S., ... & Boltiziar, M. (2010). Land cover change in Europe between 1950 and 2000 determined employing aerial photography. *Progress in Physical Geography*, 34(2), 183-205.
16. Gómez- Villar, A., Santos- González, J., González- Gutiérrez, R.B., & Redondo- Vega, J.M. (2015). Glacial cirques in the southern side of the Cantabrian Mountains of southwestern Europe. *Geografiska Annaler: Series A, Physical Geography*, 97(4), 633-651.
17. Gregory, K.J. (2000). *The changing nature of physical geography (p. 368)*. London: Arnold.
18. Gregory, K.J. (2019). *Man and environmental processes: a physical geography perspective*. Routledge.
19. Guyot, A. (1873). *Physical geography*. New York: Scribner, Armstrong and Company.
20. Herschel, J.F.W. (1867). *Physical geography of the globe*. A. and C. Black.
21. Hess, D., & Tasa, D. (2011). *McKnight's physical geography: a landscape appreciation*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

22. Holden, J. (Ed.). (2008). *An introduction to physical geography and the environment*. Pearson Education.
23. Inkpen, R., & Wilson, G. (2013). *Science, philosophy and physical geography*. Routledge.
24. Johnston, R.J. (1986). *On human geography*. Basil Blackwell.
25. Lave, R., Wilson, M.W., Barron, E.S., Biermann, C., Carey, M.A., Duvall, C.S., ... & Pain, R. (2014). Intervention: Critical physical geography. *The Canadian Geographer/Le Géographe canadien*, 58(1), 1-10.
26. Marsh, W.M., & Dozier, J. (1986). *Landscape: an introduction to physical geography*.
27. Maury, M.F. (1869). *The physical geography of the sea, and its meteorology*. Sampson Low, Son & Marston.
28. Nelson, B.D., Aron, R.H., & Francek, M.A. (1992). Clarification of selected misconceptions in physical geography. *Journal of Geography*, 91(2), 76-80.
29. Petersen, J., Sack, D., & Gabler, R.E. (2010). *Fundamentals of physical geography*. Cengage Learning.
30. Roy, A., & Trudgill, S. (Eds.). (2014). *Contemporary meanings in physical geography: from what to why?*. Routledge.
31. Sager, R.J., Helgren, D.M., & Israel, S. (1989). *World geography today*. Holt, Rinehart and Winston.
32. Seppala, M. (2005). *The physical geography of Fennoscandia (pp. 119-121)*. Oxford University Press.
33. Shahgedanova, M. (Ed.). (2003). *The physical geography of northern Eurasia (Vol. 3)*. Oxford University Press on Demand.
34. Smith, M.W., Carrivick, J.L., & Quincey, D.J. (2016). Structure from motion photogrammetry in physical geography. *Progress in Physical Geography*, 40(2), 247-275.
35. Strahler, A.H., & Strahler, A.N. (2002). *Physical geography: science and systems of the human environment*. New York: Wiley.
36. Strahler, A.H., & Strahler, A.N. (2003). *Introducing physical geography*.
37. Thomas, D.S., & Goudie, A.S. (Eds.). (2009). *The dictionary of physical geography*. John Wiley & Sons.
38. Veblen, T.T., Young, K.R., & Orme, A.R. (Eds.). (2015). *The physical geography of South America*. Oxford University Press.
39. Wellington, J.H. (1955). *Southern Africa. A geographical study. Vol. 1. Physical geography. Vol. 2. Economic and human geography. Southern Africa. A geographical study. Vol. 1. Physical geography. Vol. 2. Economic and human geography*.
40. Willmott, C.J. (1984). *On the evaluation of model performance in physical geography. In Spatial statistics and models (pp. 443-460)*. Springer, Dordrecht.

Інформаційні ресурси

о Бібліотечний сайт кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії
<https://collectedpapers.com.ua/>

Політика академічної доброчесності

Політика академічної доброчесності у межах вивчення дисципліни ґрунтується на дотриманні базових етичних принципів, що забезпечують якість освіти, об'єктивність оцінювання та формування відповідального ставлення здобувачів до навчального процесу. Академічна доброчесність розглядається як невід'ємна складова професійного й особистісного становлення майбутніх фахівців, адже лише за умови дотримання чесності, справедливості та прозорості у здобутті знань можливе досягнення справжнього освітнього результату. Усі учасники освітнього процесу мають спільне завдання – створення атмосфери довіри, взаємоповаги та відповідальності, що виключає можливість проявів академічного шахрайства.

Викладач та здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися правил, які передбачають недопущення будь-яких форм плагіату, фальсифікації, фабрикації, списування, використання заборонених матеріалів чи допомоги під час контрольних, модульних та підсумкових робіт. Важливим елементом є дотримання коректності в оформленні письмових завдань, курсових і наукових робіт із посиланням на першоджерела, дотриманням норм цитування та поваги до інтелектуальної власності інших авторів. Усі письмові та усні завдання в межах дисципліни повинні бути результатом особистої інтелектуальної праці студента, що підтверджує його реальний рівень знань і навичок. Оцінювання результатів навчання здійснюється виключно на основі об'єктивних критеріїв, прозорих і зрозумілих для всіх учасників освітнього процесу. Недопустимими є будь-які форми маніпулювання результатами, навмисне спотворення чи приховування інформації, що стосується виконання завдань. Викладач забезпечує рівні умови для всіх здобувачів освіти, створює сприятливе середовище для відкритого діалогу, надає можливість своєчасно отримати консультації та роз'яснення щодо змісту дисципліни, методів виконання завдань і правил оцінювання.

Порушення принципів академічної доброчесності розглядається як серйозне порушення навчальної дисципліни, що тягне за собою відповідні наслідки: від зниження оцінки за завдання до анулювання результатів і повторного виконання роботи. У випадках систематичного чи грубого порушення можливе передання питання на розгляд комісії чи органів університетського самоврядування відповідно до чинних нормативних документів закладу освіти.

Політика академічної доброчесності у вивченні дисципліни також спрямована на формування у студентів внутрішньої потреби діяти чесно, самостійно й відповідально, адже саме це забезпечує не лише особистий розвиток, а й підвищує довіру суспільства до здобутих результатів навчання та майбутньої професійної діяльності. Дотримання норм академічної доброчесності вважається не лише обов'язком, а й важливим інструментом формування культури академічного середовища, яке базується на цінностях чесності, справедливості, відповідальності, поваги та довіри.